

суд та повагу до інших прав і свобод шляхом здійснення правосуддя на основі Конституції і законів України та на засадах верховенства права.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 14.06.2021)
2. Закон України «Про судоустрій та статус суддів» від 0.06.2016 року № 1402-VIII. Дата оновлення: 16.06.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 14.06.2021)
3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. Дата оновлення: 23.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 20.06.2021)
4. Палюх Л. Проблеми регламентації ознак об'єктивної сторони складу злочину «Втручання в діяльність судових органів». *Підприємництво, господарство і право*. 2020. №5. С. 262-266.
5. Ухвала Черкаського апеляційного суду від 9 червня 2020 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89844015> (дата звернення 14.06.2021).

Чугаєвська А.В.,

к.ю.н., старший викладач кафедри конституційного та кримінального права
ННІ «Юридичний інститут «Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана»

ЩОДО ПИТАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ ВИКРИВАЧА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Законом України «Про запобігання корупції» [1] в 2014 році вперше було запроваджено поняття «викривач» в чинне законодавство.

1 січня 2020 року набрав чинності ЗУ «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо викривачів корупції» [2] яким введено

в чинне кримінальне процесуальне законодавство поняття «викривач», врегульовано його статус, права та гарантії. Цей закон спрямований на виконання Україною міжнародних зобов'язань, зокрема ст. 33 Конвенції ООН [3] та реалізації положень Директиви ЄС [4].

Наразі багато питань залишаються ще й досі відкритими та такими, що потребують дослідження, що зумовлене в тому числі відсутністю практичного аспекту реалізації положень стосовно викривачів в кримінальному провадженні, реалізації їх прав та гарантій.

Так, слід зупинити увагу на визначення поняття викривача, яке дається як в ЗУ «Про запобігання корупції» [1], так і в КПК України [5].

ЗУ «Про запобігання корупції», зокрема ст. 1, дає наступне визначення викривача: це фізична особа, яка на її думку має достовірну інформацію та повідомляє про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень або інших порушень даного Закону, вчинених іншою особою, за умови що така інформація стала їй відома у зв'язку з її діяльністю (трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою) або проходженням нею служби чи навчання, або у зв'язку з її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання.

Разом з тим, чинний КПК України, в п. 16-2 ч. 1 ст. 3 закріплює положення про те, що викривачем є фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, звернулася із заявою або повідомленням про корупційне кримінальне правопорушення до органу досудового розслідування.

Як видно із наведеного, поняття, закріплене в Законі [1], прописано більш деталізовано і є вужчим на відміну від поняття, закріпленого в КПК України, де воно розкривається більш загально, у зв'язку з чим виникає питання: яке поняття брати до уваги при правозастосуванні? Дійсно, КПК України дає чітке визначення поняття «викривача», проте Закон є основою законодавства про викривачів, а тому неприпустимою є ситуація, коли в профільному Законі визначення є більш вузьким на відміну від КПК.

Окремі питання викликає і процесуальна роль викривача. Згідно з ч. 3 ст. 60 КПК України за своїм процесуальним статусом викривач є окремим видом заявника. Відповідно до ч. 2 ст. 60 КПК України заявник наділений наступними правами: 1) отримати від органу, до якого він подав заяву, документ, що підтверджує її прийняття і реєстрацію; 2) отримати витяг з ЄРДР; 3) подавати на підтвердження своєї заяви речі і документи; 4) отримати інформацію про закінчення досудового розслідування.

Поряд з цим, відповідно до ч. 3 ст. 60 КПК України, викривач, як окремий вид заявника, крім прав, якими наділений заявник, має право, відповідно до ЗУ «Про запобігання корупції» [1] отримувати інформацію про стан досудового розслідування, яке розпочато було за його заявою або повідомленням. Така інформація має бути надано слідчим або прокурором у строк не більше п'яти днів з моменту подання заяви.

В правозастосовчій практиці, відповідно до Роз'яснення НАЗК [6], на відміну від положень ч. 2 ст. 53⁶ Закону [1] та ст. 60 КПК України відбувається звуження цих прав. Так, відповідно до Роз'яснення НАЗК [6], вказані особи повинні повідомити викривача лише про результати закінчення досудового розслідування, передбачені ч. 2 ст. 283 КПК України, що наразі є правом будь-якого заявника. Не враховуються положення КПК, щодо більш широких прав викривача, а саме права отримувати інформацію про стан досудового розслідування, а не лише про його закінчення. Разом з тим КПК України не містить поняття «інформація про стан досудового розслідування». Необхідно окремо зауважити, що коли мова йде про стан досудового розслідування, до нього на практиці включають: факту, кількість потерпілих, збитки, особи, яким повідомлено про підозру, результати досудового розслідування, інформація про повернення обвинувального акту, дату ухвалення та оскарження судового рішення [7].

Поряд з цим не достатньо врегульованим залишається і питання стосовно винагороди викривачу, передбаченої ст. 130-1 КПК України. Так, умови виплати винагороди містять оціночні категорії, такі як «активне сприяння розкриттю

корупційного злочину», «персональність інформації» та «важливість інформації». Хто має давати оцінку та які критерії мають бути враховані, наскільки сприяння є достатньо активним для того, щоб присудити винагороду? Як узгоджуються положення ч. 1 ст. 130-1 КПК України, де закріплена виплата в фіксованому розмірі - 10% (від предмету злочину або розміру завданих збитків) і ч. 2 цієї ж статті, в якій суд має визначити конкретний розмір винагороди, враховуючи вказані вище оціночні критерії? Чи допускає законодавець зменшення розміру виплат за рішенням суду?

Здійснення виплати викривачу передбачено КПК України після ухвалення обвинувального вироку, хоча доречним було б передбачати таку виплату після вступу обвинувального вироку в законну силу, оскільки після ухвалення вирок може бути оскаржений в апеляційному порядку.

На окрему увагу заслуговує питання доречності включення положення про виплату винагороди викривачу в КПК України, зокрема положення щодо критеріїв виплат та підстав для відмови, є положеннями матеріального права і мають бути включені до профільного закону, а саме до ЗУ «Про запобігання корупції» [1], як це передбачено, наприклад, для відшкодування (компенсації) шкоди, завданої незаконними рішеннями діями чи бездіяльністю.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 №1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 21.06.2021)
2. Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції»: Закон України від 17.10.2019 №198-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198-20#Text> (дата звернення: 21.06.2021)
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції. Конвенцію ратифіковано із заявами Законом N 251-V (215-16). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text (дата звернення: 21.06.2021)

4. DIRECTIVE (EU) 2019/1937 of 23 October 2019 on the protection of persons who report breaches of Union law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32019L1937> (дата звернення: 21.06.2021)

5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 21.06.2021)

6. Роз'яснення від 26.10.2020 № 10 Щодо правового статусу викривача у кримінальному провадженні. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/roz-yasnennya-vid-26-10-2020-10-shhodo-pravovogo-statusu-vykrivacha-u-kryminalnomu-provadzhenni/> (дата звернення: 21.06.2021)

7. Інформація про стан досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень щодо злочинів, пов'язаних із перешкоджанням проведенню мирних акцій протесту, що відбувалися у Києві та інших містах України в період листопада 2013 року - лютого 2014 року, які розслідувались (розслідуються) слідчими органів Національної поліції. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/TF029445.html (дата звернення: 21.06.2021).